

Fru Johanne Nørbæks erindringer fra 2. verdens Krig.

Det startede i 1940. Vi var næsten sikre på, at der kom en krig, for allerede i 1939 gik tyskerne ind i Polen. Man kunne godt se, at der trak meget mørke skyer op - også over Danmark. Men det var som om politikerne ikke ville høre noget om det. De mente åbenbart ikke, at det var alvorligt.

Men så den 9. april - det kan jeg tydeligt huske - vågnede jeg ved en forfærdelig støj. Jeg sprang op af sengen. Vi stod og kiggede op. Vi kunne se alle de her flyvemaskiner, men de fløj så højt oppe, at vi ikke kunne se deres mærker. Jeg stod og talte med en læge, og han sagde: "Ærlig talt, jeg tror det er tyskere, for jeg har fået et telegram fra en gammel feriedreng, vi har haft nede fra Tyskland, og han skrev, at der var troppekonzentrationer ved den dansk-tyske grænse."

De danske spioner vidste også, at der var store troppekonzentrationer ved grænsen. Det havde de fortalt den danske regering. I løbet af dagen så vi alle de tyske maskiner, der fløj over Jylland. De kom også til København. Jeg boede i Aalborg på det tidspunkt. Mange af disse flyvemaskiner landede på flyvepladsen i Aalborg. Det varede ikke ret mange timer, så begyndte de at køre op gennem hovedvej 10 mod Aalborg. Her havde de i løbet af nul komma fem besat alle gadehjørner med deres maskingeværer.

Johanne Kirstine Nørbæk, f. Møller

Jeg var på hospitalet dengang. Vi snakkede lidt om det og blev enige om at evakuere patienterne. Vi fik fjernet godt og vel halvdelen fra hospitalet - altså dem, der kunne fjernes.

Man kunne ikke få telefon, for tyskerne satte sig på telefoncentralerne og alt muligt andet som de troede, vi ville benytte. Det ville vi jo også.

Så begyndte englænderne at bombardere flyvepladsen i Aalborg. Det var ganske forfærdeligt. Vi skulle i beskyttelsesrum - dem havde vi allerede fået indrettet i 1939. Nu kom der besked på, at hele landet skulle mørklægges, og det gjorde vi. Vi hængte sorte gardiner og papir op.

Der måtte overhovedet ikke sive lys ud, der kunne vejlede flyverne.

Vi havde jo indrettet beskyttelsesrum i kælderen. Der blev stillet sandsække op ad vinduerne. De beskyttelsesrum, der var på hospitalet, var dels til patienterne og dels til personalet. Englænderne kom allerede i april måned og bombarderede flyvepladserne. De ødelagde mange af tyskernes flyvemaskiner. Der var tab af menneskeliv blandt både soldater og civilbefolkningen. De sårede blev bragt ind til sygehuset. Jeg kan huske, hvordan de kom skudt i stumper og stykker. Så prøvede man at samle dem bedst muligt - en hånd her og en fod der. En havde fået det halve af hovedet skudt af. Man så bare et stort gab. Det var forfærdeligt.

Om aftenen så det flot ud, når englænderne bombarderede, og det tyske antiluftskyts skød engelske flyvemaskiner ned - hvis de altså kunne komme til det. Det var livsfarligt at gå ud. Der var ingen af os, der havde fået udleveret hjelme. Det burde vi have haft. Jeg gik dog sommetider ud. Jeg skulle jo fra en afdeling til en anden. Jeg tog en gryde over hovedet. Der lå masser af granatsplinter på jorden. Vi kunne gå og samle dem op. Nogle af dem var knivskarpe, så de kunne lave megen ravage.

Årene gik. Der var sammenhold mellem danskerne dengang. Der var ikke noget, der hed parti politik, for det var ligegyldigt, hvad man stemte på. Men man holdt sammen. Der var dog nogle, der holdt med tyskerne, men det var et mindretal. Der kom masser af restriktioner. Bilerne blev klodset op. Det var kun taxachauffører og læger, der kunne køre. Man kunne knap nok komme med toget. Der gik kun et om dagen - fra Nordjylland til København. Det varede tolv timer, så man tog nogle madpakker med, når man skulle med toget. Inden man gik på Storebæltsfærgen, var der et par tyskere, der skulle kigge i ens tasker. Folk transporterede jo våben, som englænderne havde kastet ned i containere. Disse containere havde medlemmer af modstandsbevægelsen modtaget. De indeholdt våben, cigaretter og sommetider chokolade. Nogle transportererede det i kufferter eller håndtasker, ja, der var nogle, der var så frække, at de sendte det som gods med banen. Så skrev de en eller anden varebetegnelse på kasserne - ikke våben naturligvis.

Nedkastet Container til våben

Der kom masser af illegale blade, og efterhånden kom der censur på alle aviser. Det var meget lidt, de måtte skrive, og det, de måtte skrive, skulle være neutralt eller til tyskernes fordel.

Så blev alt rationeret. Det gjaldt f.eks. sukker og smør. Tøj kunne man slet ikke få. Meget var lavet af papir, selv snor, gulvklude og tøj, når der var noget. Sådan var tiderne skrabet, men folk holdt sammen. De gik til møder, og de mødtes til alsang og algang. Min familie boede i lægeboligen. Vi var opdraget til at holde af Danmark. Allerede fra barndommen var vi meget nationalt bevidste. Min bror var den, der først blev involveret i modstandsbevægelsen. Han hed Frits Johan Blichfeldt Møller. Han gik i skole i den gamle realskole. Det gjorde vi alle de første år. Senere kom han til Randers, hvor han boede hos nogle af mine forældres bekendte. Her gik han i Randers Statskole. Nogle år senere kom han til København, hvor han begyndte at læse til cand.polit.

Min bror var meget interesseret i mellemfolkeligt arbejde. Der var ikke noget, der hed FN dengang. Det er først oprettet efter krigen. Efter Den første Verdenskrig blev der oprettet noget, der hed Folkeforbundet med hovedkvarter i Genève. Der var også nogle mellemfolkelige institutioner i Rom. Det var han meget interesseret i. Han interesserede sig i det hele taget for dem, der ikke havde det så godt. Tyskernes jødeforfølgelser fandt han uhyggelige. Det var en uretfærdighed mod disse mennesker, som jo ikke havde gjort noget. De følte sig lige så danske, som os andre. Masser af jøder omkom i tyskernes gaskamre. Man havde fået et præj om, at jøderne i Danmark skulle tages. Den 2. oktober 1943 begyndte tyskerne at arrestere de danske jøder, men da var mange af dem gået under jorden. De gemte sig på landet og andre steder. Nogle steder blev der samlet i hundredvis af jøder. Hospitalerne var også gode gemmesteder for jøderne.

Min bror kunne ikke holde ud at se, jøderne blive forfulgt. Det var grunden til, at han gik ind i modstandsbevægelsen. De skulle samle penge ind. Min bror gik op i industrirådet og arbejdsgiverforeningen og sådanne steder, hvor der virkelig kunne ydes penge til modstandsbevægelsen.

Min bror boede selv i København sammen med sin kone og deres lille dreng, der var et år dengang. Han blev mere og mere involveret i arbejdet i transportgrupperne. De fleste af dem, der var eftersøgt, blev sejlet til Sverige. De kom som regel over med fiskerbåde fra kysten. Men det er en meget lang historie. Jeg har selv prøvet det, for jeg var også i Sverige som flygtning under krigen. Man forlangte vidner på, at det var de rette mennesker, der ville af sted. De blev spurgt lidt ud om, hvem de var, og hvem der havde henvist dem, for der kunne jo være en stikker iblandt dem, og så kunne han jo afsløre, hvordan ruten var.

Mange mennesker lukkede deres hjem op for de eftersøgte. De boede overalt, og man skulle have gruppen samlet et bestemt sted. Man skulle have sine hjælpere ud og hente dem, og bringe dem til et sted, som man mente, var sikkert. Det kunne f.eks. være en lejlighed eller et kirkeloft.

Engang var der flere hundrede mennesker samlet på et kirkeloft. De skulle til Sverige. Desværre fik tyskerne et præj om det. Alle flygtningene blev arresteret og sendt til en koncentrationslejr i Tyskland.

Jeg kan huske, at min bror lånte sommerhuse af venner i Nordsjælland. Han fik bare nøglen, og så tog han nogle eftersøgte med derop. Her opholdt de sig, indtil de fik beskeden:

"Båden kommer om en time".

Hvis man skulle have spædbørn med over, måtte man som regel bedøve dem, for at de ikke skulle græde. Mange af dem, der sejlede flygtninge over, var fiskere, men der var også nogle modstandsfolk, der købte både, så de selv kunne sejle flygtningene over. Det var meget farligt. Man kunne blive opdaget, når som helst.

Da tyskerne blev klar over min brors arbejde, var han for længst gået under jorden. Hans kone og søn boede stadig i lejligheden. En dag fik hun besked om at møde på Dagmarhus - det var tyskernes hovedkvarter i København, hvor hun skulle i forhør. Hun gjorde sig pænt i stand og håbede, det ville gøre indtryk på tyskerne. Hun ville charmere dem. Tyskerne ville have at vide, hvor hendes mand opholdt sig, men det vidste hun ikke. Det syntes tyskerne var mærkeligt.

"Jo, men det er tit, vi bor hver for sig", påstod hun. "Nå det er et af den slags ægteskaber", svarede en af tyskerne. Hun fik lov til at gå igen, men presset på hende blev større. Til sidst måtte hun flygte fra lejligheden om natten. Hun kom ud af huset fra en altan til en anden fra anden eller tredje sal. Så gik hun op på Bispebjerg hospital med sit barn, hvor hun blev indlogeret.

Dagen før juleaften tog den lille familie til Helsingør, hvorfra de kom over til Helsingborg. Her fejrede de julen. Senere rejste min bror tilbage. Han havde så meget arbejde at lave.

En aften, min bror kom tilbage fra Sverige, kunne han ikke nå at komme til København inden spærretiden, hvorfor han gik ind til Gestapo og spurgte, om han måtte overnatte der. Det måtte han gerne. Det var uhyre dumdrigt af ham, for han havde papirer i sin mappe. Næste dag tog han videre til København. Han var meget stolt over, at han havde overnattet hos Gestapo.

Engang havde han samlet nogle flygtninge i København. De skulle udskibes fra Asiatisk plads. Der var kommet en stikker med i den gruppe, der bestod af en halv snes stykker. Han var ikke blevet opdaget, og han havde alarmeret tyskerne. Om aftenen kom gruppen gående. Den skulle over sammen med min bror og en hjælper. Da flygtningene kom gennem Strandgade, var der tyskere i kælderhalsene. De skød min bror og hans hjælper. Flygtningene reddede sig allesammen.

Min mand kom jo også med i modstandsbevægelsen her i byen. Der var et par store grupper her i byen. Det var især våbenedkastninger, de havde med at gøre.

I radioen kunne man ikke høre ret meget. Den var også meget censureret, men hver aften kl. 18.00 kom der en udsendelse fra BBC i London. Denne radioavis kom på en anden bølgelængde, som alle kendte. F.eks. Gedebukken har det godt. Hilsen fra Hillerød. Så vidste man at den besked betød, at der ville blive sendt nogle våben ned på en bestemt nedkastningsplads om natten.

Det kunne være ude i Vissing Skoven eller andre steder. Så drog der nogle stykker ud og hentede varerne på deres cykler. På nedkastningspladsen stod der en mand og signalerede med en lommelygte, når han hørte de engelske maskiner. Containerne kom med faldskærme. De skulle lande på det aftalte sted. Faldskærmene skulle graves ned, så tyskerne ikke kunne finde dem. Hvis englænderne ikke kunne finde vej, fløj de ind over Esbjerg og fulgte jernbanen hele vejen, indtil de kom til det rette sted. Når containerne var landet, skulle modtage gruppen have dem åbnet og indholdet fordelt i biler og sommetider på cykler. Man transporterede våbnene hen på en gammel gård eller et tomt hus i skoven.

Min mand kørte nogle gange, men så blev det opdaget. Tyskerne opdagede depoterne og fangede de fleste af dem, der havde været med til modtagningen. Mange af dem var fra Hadsten. De er næsten døde allesammen. Man skulle kunne stole på folk. Da pastor Jul-Rasmussen blev taget, fik hans kone sendt bud til de andre i Galten. Så var det med at komme af sted.

Hvad har du lavet?

Jeg har skam ikke lavet ret meget. Jeg har transporteret en lille smule våben og lidt blade, men det tyskerne ikke kunne lide, var min holdning. Jeg var for national, hvis man kan sige det sådan. Da jeg havde mange elever og sygeplejersker, så måtte jeg jo foregå dem med et godt eksempel. Vi holdt møder og foredrag. Så opdagede jeg, at når jeg åbnede min post om morgenen, var den blevet lukket op, - nogle gange ikke engang lukket igen. Det kunne også ske, at der lå noget helt andet i konvolutten - et viskelæder eller sådan noget. Så fik jeg at vide, at jeg skulle rejse væk. Jeg havde fået besked på at tage toget om morgenen fra Ålborg til Grenå. Men det var ikke så let, for modstandsbevægelsen havde sprængt nogle skinner, men de blev repareret, og så kom jeg til Randers, og derfra videre til Grenå. Da jeg kom til Grenå, fik jeg at vide, at der ville stå en mand med en avis i den højre hånd og en blomst i jakken. Han ville tage sig af det fornødne. Da jeg kom ned på perronen, stod manden der, men han sagde: "De skal til Ålborg med det samme. Gestapo har været her og har taget skipperen og hele hans familie". Der var ikke andet at gøre. Manden havde en taxa, der holdt uden for banegården. Han sagde: "Jeg skal se, om jeg kan få den til at køre". De kørte jo på generatorbrændsel, da man ikke kunne få benzin.

Da vi kom til Randers, måtte vi have en ny taxa. Vi blev enige om, at hvis vi blev taget af tyskerne, ville vi fortælle den historie, at jeg skulle til Ålborg, hvor min mor lå meget syg, Jeg måtte straks videre til Sæby, hvor jeg blev indkvarteret hos en skipper. Der boede jeg i 8 dage, fordi jeg måtte vente på båd til Sverige. Hver aften stod skipperen og jeg og så ud af køkkenvinduet for at se, hvordan vejret ville blive i løbet af natten. Det kunne man se på skyerne og stjernerne. Så kom Gestapo også til Sæby, hvor de indlogerede sig. Så turde skipperen ikke længere have mig boende. Som flygtning havde man kun lige det tøj, man havde på, og en taske måske. Skipperens kone vaskede mit tøj. Det var meget primitivt. Vi vaskede os allesammen ved køkkenvasken. Der var ikke noget badeværelse.

Så flyttede jeg ind hos et ægtepar. Han var fabrikant. Han havde en maskinfabrik i Sæby. Der boede jeg nogle dage. En dag blev der pludselig skudt ind ad vinduerne til os. Vi kunne ikke forstå, hvad det var, så vi krøb ned under vinduerne for ikke at blive ramt. Den næste dag gik fabrikant Nielsen op til tyskerne og spurgte, hvad det var for noget. Så sagde tyskerne: "Ja, vi må desværre undskyldte, men det var de russiske soldater. Dem kan vi ikke styre.

Der var mange russiske soldater i Jylland. De var løbet over grænsen til Norge, og var blevet indlemmet i den tyske hær. herfra var de kommet videre til Danmark. De havde det med at drikke, så når de havde fået tilstrækkeligt at drikke, gik de amok og begyndte at skyde ind til folk. De brød ind flere steder, f.eks. i skolerne, hvor de gik ind i biologilokalerne og drak sprit fra glassene med præparater. De plyndrede også parfumeforretningerne. Der drak de parfume og hårvand.

Da min bror var blevet dræbt, og jeg var flygtet til Sverige, kom tyskerne og arresterede min mor, som var 70 år gammel. De arresterede hende, fordi hun havde lukket huset op for nogle modstandsfolk, som havde holdt nogle møder hos hende. Det var modstandsbevægelsens topfolk i Århus. Men tyskerne havde altså fået fat i en af dem, og de kørte ham rundt, så han kunne vise dem, hvor de havde holdt deres møder. Da de kom til min moders hus, blev han nødt til at fortælle, at der havde de også været. Om natten kom tyskerne efter hende.

Klokken var ca. 2. De gennemrodede hendes hus. Det første, de sagde var: "Det nytter ikke noget, du ringer hjem, for vi har klippet telefonledningen over".

Da de kom ind i stuen, så de et billede af min bror. Så sagde de: hvem er det?"

Min mor svarede:

"Det er min søn. og han er død."

"Hvordan", spurgte de så.

"Ja, han blev skudt ", svarede mor.

Så tog de billedet, som vi aldrig har fået tilbage. Min mor blev sat i arrest, og hun kom til at sidde sammen med en skipperkone fra Grenå. Den tredje i cellen viste sig at være stikker. Tyskerne havde anbragt hende her, for at hun kunne høre, hvad de andre talte om. Mor kom til at sidde i arrest i otte dage. Da hun blev løsladt, fik hun at vide, at hun måtte gå under jorden med det samme. Hun kunne ikke engang komme hjem.

Vi prøvede alle sammen lidt af hvert. Da jeg kom hjem med Den danske Brigade den 5. maj, blev min mor og jeg genforenede.